

GCX-1481

Seat No. _____

M. A. (Sem. II) Examination

April / May - 2017

Sanskrit : C.C.-202

(Nirukta-4,7 Unseen & Uttar Meghaduta)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

१ नीयेनाभांथी गमे ते थार विधानो सभज्ञवो : १४

- (१) त्रितं कूपेऽवहितमेतसूक्तं प्रतिबभौ । तत्र ब्रह्म इतिहासमिश्रम ऋङ्मिश्रं गाथामिश्रं भवति ।
- (२) आदित्योऽपि अकूपारः उच्यते । अकूपारो भवति । दूरपारः ।
- (३) अस्याः इति च अस्य इति च उदात्तं प्रथमादेशेऽनुदात्तम् अन्वादेशे ।
- (४) संवत्सरप्रधानः उत्तरोऽर्धर्चः । त्रिनाभि चक्रम् ।
- (५) एकस्य आत्मनः अन्ये देवाः प्रत्यङ्गानि भवन्ति ।
- (६) तिस्रः एव देवताः इति नैरुक्ताः । अग्निः पृथ्वीस्थानः । वायुर्वाइन्द्रो वा अन्तरिक्षस्थानः । सूर्यो द्युस्थानः ।
- (७) मन्त्राः मननात् । छन्दांसि छादनात् ।
- (८) यस्तु सूक्तं भजते यस्मै हविर्निरुप्यते अयमेव सोऽग्निः । निपातमेव एते उत्तरे ज्योतिषी एतेन नामधेयेन भजेते ।

२ नीयेनाभांथी गमे ते षे विशे टूकनोंध लपो : १४

- (१) निरुक्तं अने निधुंठुनी संबंध.
- (२) ताः त्रिविधः ऋचः ।
- (३) देवताओनी उत्पत्ति अने संख्या.
- (४) अग्निः, जातवेदस, वैश्वानरः ।

(१) विद्युत्वन्तं ललितवनिताः सेन्द्रचापं सचित्राः

सङ्गीताय प्रहतमुरजाः स्निग्धगम्भीरघोषम् ।

अन्तस्तोयं मणिमयभुवस्तुङ्गमभ्रंलिहाग्राः

प्रासादास्त्वां तुलयितुमलं यत्र तैस्तैर्विशेषैः ॥

(२) यत्रोन्मत्त भ्रमरमुखराः पादपा नित्यपुष्पा

हंस श्रेणीरचितरशना नित्यपद्मा नलिन्यः ।

केकोत्कण्ठा भवंनशिखिनो नित्यभास्वत्कलापा

नित्यज्योत्सनाः प्रतिहततमोवृत्तिरम्याः प्रदोषाः ॥

(३) मन्दाकिन्याः सलिलशिशिरैः सेव्यमाना मरुद्भि-

मन्दाराणामनुतटरुहां छायाया वारितोष्णाः ।

अन्वेष्टव्यैः कनकसिकतामुष्टिनिक्षेपगूढैः

संक्रोऽन्ते मणिभिरमरप्रार्थिता यत्र कन्याः ॥

(४) यत्र स्त्रीणां प्रियतमभुजोच्छ्वासितालिङ्गिताना-

मङ्गलानिं सुरतजनितां तन्तुजालावलम्बाः ।

त्वत्संरोधापगमविशदैश्चन्द्र पादैर्निशीथे

व्यालुम्पन्ति स्फुटजललवस्यन्दिनश्चन्द्रकान्ताः ॥

(५) यस्यां यक्षाः सितमणिमयान्येत्यं हर्म्यस्थलानि

ज्योतिच्छायाकुसुम रचितान्युत्तम स्त्रीसहायाः ।

आसेवन्ते मधुरतिफलं कल्पवृक्षप्रसूतं

त्वद्गम्भीरध्वनिषु शनकैः पुष्करेष्वाहतेषु ॥

૪ નીચેનામાંથી ગમે તે સાત પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં ઉત્તર આપો : ૧૪

- (૧) વેદપુરુષની કલ્પનામાં ષડ્વેદાંગને શું કહેવામાં આવે છે ?
- (૨) નિરુક્તના પ્રસિદ્ધ ટીકાકાર કોણ છે ? તેમની કઈ ટીકા છે ?
- (૩) નિઘંટુ એટલે શું ?
- (૪) તિત્ત્ત શબ્દનું નિર્વચન આપો.
- (૫) અગ્નિનું મુખ્ય કાર્ય શું છે ?
- (૬) દમુના શબ્દના અર્થ આપો.
- (૭) નિઘંટુના ચોથા અધ્યાયને શું કહેવામાં આવે છે ? તેમાં કેવા શબ્દો છે ?
- (૮) લક્ષ્મી: શબ્દનું નિર્વચન આપો.
- (૯) અદિતિની કઈ-કઈ વિભૂતિઓ છે ?
- (૧૦) મેઘદૂતનો સાહિત્ય પ્રકાર કયો છે ? તેમાં કયો છંદ પ્રયોજાયો છે ?
- (૧૧) યક્ષે કરેલું અલકાનગરીની સ્ત્રીઓના શણગારનું વર્ણન દર્શાવો.
- (૧૨) અલકાનગરીની દિવ્યતા શું છે ?

૫ નીચેનામાંથી ગમે તે સાત પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં આપો : ૧૪

- (૧) સંસ્કૃત કવિષુ ક: કવિ પण्डितकवि: मन्यते ?
- (૨) नर्मदा कुत्र प्रभवति ?
- (૩) भारतवर्षस्य राष्ट्रपति: क: अस्ति ?
- (૪) सांख्यकारिका केन रचिता ?
- (૫) कस्मिन् ग्रंथे प्राणीकथा: वर्णिता: ?

- (६) राष्ट्रध्वजे कति वर्णाः सन्ति ? ते के के सन्ति ?
- (७) पञ्चप्राणाः के के सन्ति ?
- (८) भगवद्गीतायाः द्वादशाध्याये किं वर्णितम् ?
- (९) माघस्य उपनाम किम् ?
- (१०) रीति संप्रदायः केन प्रवर्तितः ?
- (११) महाकाव्यानि कति सन्ति ? ते के के सन्ति ?
- (१२) वेणीसंहारस्य कर्ता को अस्ति ?